

OLIY TA'LIMDA ESTRADA IJROCHILIGI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA "UMUMIY FORTEPIANO SINFI"NING AHAMIYATI

Zuxra Sotvoldiyevna Sadikova

zuxrasadikova1965yun@gmail.com

O'zDK huzuridagi Botir Zokirov nomidagi Milliy estrada san'ati instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida "umumiy fortepiano" sinfining ahamiyati va dolzarbligi haqida so'z olib borilgan. Bundan tashqari "umumiy fortepiano" sinfining ta'lim jarayonidagi tugan o'rni, fanning dolzarbligi va ta'lim jarayonida fanning dolzarbligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: musiqa, fortepiano ijrochiligi, umumiy fortepiano sinfi, ustoz-shogird an'anasi, musiqiy qobiliyat, ijrochilik mahoratini shakllantirish

THE SIGNIFICANCE OF "GENERAL PIANO CLASS" IN TRAINING POPULAR PERFORMANCE SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION

Zukhra Sotvoldiyevna Sadikova

zukhrasadikova1965yun@gmail.com

National Pop Art Institute named after Botir Zakirov under the UzSC

Abstract: This article discusses the importance and relevance of the "general piano" class in higher education institutions. In addition, the role of the "general piano" class in the educational process, the relevance of Science and the "relevance of Science in the educational process are covered.

Keywords: music, piano performance, general piano class, master-apprentice tradition, musical ability, formation of performance skills

O'zbekistonda fortepiano san'atining jadal rivojlanishi mutaxassislar oldiga bir qator dolzarb muammolar qo'yib, ularning yechimini topishga undamoqda. Dastlab, fortepiano musiqasining milliy an'analarga tayangan holda rivojlanishi va yaratilgan asarlarning ijrochi repertuariga kiritilishi masalasi dolzarbdir.

Ma'lumki, O'zbekiston kompozitorlarining asarlari o'zbek xalq musiqasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ijodiy jarayonda xalq kuylarini sof holda qo'llash bilan bir qatorda, ularni qayta ishlash, folklor materialining nisbatan murakkab tarzda qo'llanilishi ham kuzatiladi. O'zbekiston fortepiano musiqasi fondida deyarli barcha janrlar qamrab olingan bo'lib, miniatyura janridagi asarlardan boshlab, to turkumli asarlar namunalargacha mavjud.

Hozirgi kunda yosh kompozitorlarning ijodida ana shunday keng qamrovli rivojlanish jarayonlari kechmoqda. Ularning ijodida turli yoʻnalishlar taʼsiri kuzatiladi. Ijod jarayonida milliy anʼanalarga tayanish, milliy ohanglar asosida ijod qilish birlamchi omillardan ekanligi ayon boʻlmoqda. Kompozitorlar milliy ohanglar, usullar, shakllardan unumli foydalangan holda, oʻz asarlarida xorijiy musiqa anʼanalarini milliy qirralar bilan uygʻunlashtirishga harakat qilmoqdalar. Oʻzbek kompozitorlarining eng sara asarlarida ushbu unsurlar oʻzaro shunday bogʻlanganki, bunda zamonaviy davrga xos boʻlgan ohang «qorishmasi» hosil boʻlayotganini guvohi boʻlyapmiz.

Soʻnggi yillarda professional darajadagi ijrochilik taʼlimi oliy oʻquv yurtlari tomonidan mahalliy professional fortepiano ijrochilari tayyorlash bilan birga, boshqa cholgʻu ijrochilarini fortepiano ijro mahoratini egallashlari uchun "Fortepiano" fani joriy qilingan. Bitiruvchilarning baʼzilari hozirda taʼlim oluvchilar musiqa va sanʼat maktablari yoki ixtisoslashtirilgan maktab va maktab-internatlarda dars berishadi. Oʻqituvchilik kasbini egallagan barcha bitiruvchilar universitetda cholgʻu ijrochiligi boʻyicha yosh musiqachilarni tarbiyalashga masʼuldirlar.

Muassasalarda dars beradigan koʻplab cholgʻu ijrochiligi fani oʻqituvchilari yosh ijrochilarni tayyorlashda umumiy "tizimli" usulni qoʻllamasalar ham, bunday usulni qoʻllayotganlar orasida ustoz-shogird modeli eng keng tarqalgan yondashuv hisoblanadi. Ushbu modelda oʻqituvchi talabaga koʻpincha namoyish qilish orqali qanday ijro etish kerakligini aytadi va talaba bevosita oʻqituvchiga taqlid qilishga harakat qiladi. Biroq, fortepiano oʻqituvchilarining falsafalari, tamoyillari va metodologiyalari oʻrtasidagi bogʻliqlik va ularning ular oʻqiyotgan talabalarga taʼsiri haqida rasmiy tadqiqotlar oʻtkazilmagan. Yosh ijrochilarni professional darajada muvaffaqiyatli oʻrgatish uchun fortepiano taʼlimining ahamiyati va bakalavriatlarini oʻqitishning samarali metodikasini oʻrganish zarur.

Zamonaviy talablarga javob beradigan darajadagi musiqachilarni tarbiyalash deganda oʻquv tizimiga kiritilgan barcha fanlardan olinadigan majmuaviy bilimlarga ega boʻlgan talabalarni tarbiyalash tushuniladi. Majmuaviy tarzidagi yondashuv fortepiano darslarini birinchi darajadagi amaliy ahamiyatga ega boʻlgan fan sifatida qaralishiga sababdir. Forteplano musiqiy taʼlim olishda umumiy pedagogik jarayonni yetakchi komponentidir. U turli mutaxassisliklar boʻyicha taʼlim olayotgan talabalarning estetik didi shakllanishida asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Fortepiano darslari talabalarning musiqiy adabiyot bilan ishlash koʻnikmalarini hosil qilishlariga yordam beradi. Cholgʻuning oʻziga xos tomonlari turli janr va turli tarkibli fortepiano va orkestrlar (klavir koʻrinishida) uchun yaratilgan asarlarni chalish imkoniyatini beradi. Forteplano kursida oʻrganiluvchi fortepiano, joʻrnavozlik, transpozitsiya tarzidagi ijro turlari talabalarning umumiy va musiqiy isteʼdodlarini rivojlanishida birlamchi omil sifatida xizmat qiladi (ijodiy taʼassurot,

ichki eshitish qobiliyati, eslab qolish qobiliyati, garmonik va polifonik tafakkur, ritm hissi va boshqalar).

Fortepiano ijrosi talabalarning butun o'quv va ijodiy jarayonida davom ettiriladi. Cholg'uda amaliy ishlarsiz musiqiy-nazariy bilimlarni to'liq egallash mumkin emas. Bular, solfedjio, garmoniya, polifoniya, musiqiy asarlar tahlili, musiqa tarixi, partitura o'qish va hokazo. Fortepiano kursi mutaxassislik fani bilan uzviy bog'liq bo'lib, shu sababli ahamiyati salmoqlidir. Talabalarning fortepiano cholg'usini erkin ijro eta olish ko'nikmalari mutaxassislik darslarida o'zlari yaratgan asarlarni ijro etishlari uchun zarurdir. Shunday qilib, fortepiano asbobida musiqa bo'yicha amaliy ishlar bajarilishi bilan bir qatorda o'quv rejasiga kiritilgan aksariyat musiqiy fanlardan uy vazifalar ham tayyorlanadi.

Musiqani o'rganish va ijroga tayyorgarlik qaysidir ma'noda va ma'lum darajada talabalarning shaxsiyati yoki xarakterini shakllantirishi mumkin degan fikr mavjud bo'lib, talabalarning shaxsiyatiga zid bo'lgan yoki ularga yangi qiyinchiliklar tug'diradigan uslubdagi asarlarni tanlash orqali nisbatan ziddiyatlar kelib chiqadi. Musiqaning ayrim turlarini ijro etishni istamaydigan ko'plab talabalar bor. Ularning ushbu asarlardan butunlay voz kechishdan oldin, hech bo'lmaganda ushbu qiyinchilikni boshdan kechirishlari talabalarga nafaqat musiqiy rivojlanish, balki shaxsiy rivojlanish vositasi sifatida keng repertuar berish kerak degan fikrga olib keladi. Ijrochilik mahorati insonning fe'l-atvoriga bog'liq bo'lib, asarning interpretatsiyasi uning shaxsiy fazilatlaridan kelib chiqadi.

Xarakter va shaxsiyat ishlash uslubiga ta'sir qiladi. Bu tushuncha musiqa odamga fikrlashga yordam beradi va uning fe'l-atvorini tarbiyalaydi degan xulosaga olib keladi. Asarni o'rganish orqali xarakter, temperament va shaxsiyat nafis shakllanadi va rivojlanadi. U fortepiano chalishni o'rgangan ta'lim oluvchilar ulg'aygach, ular san'atni qadrlashni bilishlarini va kamdan-kam hollarda g'ayri-ijtimoiy xatti-harakatlarni namoyon etishlariga olib keladi. O'qituvchilar nafaqat talabalarning musiqiy qobiliyati, balki ularning shaxsiy xususiyatlari bilan ham ishlashlari kerakligini ta'kidlanadi. Fortepiano ijrochiligida, darsda o'qitish jarayonida shaxsiy xarakter va shaxsiy ishtirok juda muhim bo'ladi. Ijro ijrochining shaxsiyatini aks ettirishi mumkin. Xulosa qilib shuni ta'kidlashimiz joizki fortepiano sinfi nafaqat Estrada san'atida balki umuman olganda barcha musqa asboblari ijrochilari uchun muhim fan sifatida qaraladi. Bu fan albatta har bir ijrochining musiqiy salohiyatini, musiqiy fikrly olish qobiliyati va repertuarlarning keng qamrovli darajada bo'lishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Тимакин Е. Воспитание пианиста. М.1989. 144 с.
2. Корто А.О фортепианном искусстве. М.: Музыка. 1965. 363 с.

3. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением.- Москва: Музыка,1981.-144с.